

Waldorf-pedagógia Európában

Nyilatkozat az alapelvekről és a törekvésekről

Bevezetés

A Waldorf-pedagógia középpontjában az egyes gyermek és a gyermekkor integritásának a tiszteletben tartása, a gyermekek benső jogainak védelme, valamint az emberi és kulturális sokszínűség aktív támogatása áll. A pedagógiai felfogás azon az elgondoláson nyugszik, hogy az emberi és világi tapasztalatok szellemi nézőpontba és dimenzióba ágyazódnak.

A Waldorf-iskolák és a kisgyermekkorú intézmények az erkölcsi alapelvek és értékek megerősítésére törekcszenek, miközben professzionális struktúrában és a megfelelő jogi keretek között működnek. Nem profit-orientált (not-for-profit) oktatási intézményként jönnek létre.

Az iskolákban és az óvodákban az oktatási tevékenységet áthatja az antropozófia - a tudós, filozófus és pedagógus Rudolf Steiner (1861-1925) által kezdeményezett fejlesztő munka, amely a felnövekvő gyermek sajátosságaira, valamint a tanítás és a tanulás integrált megközelítésére összpontosít. Hangsúlyt ad a gondoskodás és a tanulás kettős szempontjának. Az oktatás szemlélete átfogja a pedagógiát, a tantervet, a tanítás és a tanulás értékelését, valamint az iskolák és egyéb intézmények szervezését, adminisztrációját és igazgatását.

Az iskolák pedagógiai életét és tevékenységét a következő alapelvek alapozzák meg és alakítják:

Az oktatás

- Az oktatás feladata a társadalmi (szociális) tudatosság, az önismeret és az etikai intelligencia fejlesztése egy aktív, (világ)polgári tudat irányába.
- Az oktatás társadalmi és kulturális feladat, amely a közsférában valósul meg, és egyedülálló jelentőségű mindenki számára.
- Az oktatást a növekvő gyermek sajátosságainak megfigyelése és megértése inspirálja annak érdekében, hogy a tanár reagálni tudjon minden egyes gyermek adottságaira, kialakuló képességeire és fejlődő kvalitásaira.
- A pedagógiai hozzáállás, a tanterv tartalma és anyagai, valamint a tanítási módszerek a diákok életkorához és fejlődési szükségleteihez igazodnak.
- Az oktatás a testet, a lelket és a szellemet táplálja annak révén, hogy támogatja a tanulás és az előrehaladás gyakorlati, esztétikai és kognitív módszereit.
- Az oktatás törekszik arra, hogy az egyénre jellemző képességei kibontakozhassanak. Ebben az értelemben az oktatás az egészség és a jól-lét egyik közvetítője - salutogenesis .
- A pedagógiai megközelítés holisztikus, művészi és képzeletre ható, interdiszciplináris és kiterjesztett v. átfogó .
- Változatos és alkalmazható jártasságok elsajátítása, a legkülönbélebb kompetenciák fejlesztése és céltudatos, pozitív tanulási hozzáállás kialakítása áll a középpontban.
- A nem, a nemzetiség, a vallásos vagy egyéb hit, az etnikai és a társadalmi háttér tekintetében a pedagógiai étosz magába ölelő és nem-szelektív. Az iskolák és az óvodák azon munkálkodnak, hogy táplálják a diákok egyéni képességeit és készségeit, és ahol azt a források és a környezet megengedi, kielégítsék a gyermekek és az ifjak addicionális tanulási szükségleteit.

A kisgyermek

- A pedagógia fókuszosa a kisgyermekkorú oktatás gyakorlatában az érzékszervi fejlesztés a gyermek gyakorlati, tapasztalati tanulásán keresztül
- A ritmus jelensége és minősége alapvető mozgatóerő a kisgyermekkorban.
- A kisgyermek természeténél fogva utánczó, és a pedagógus (az óvónó) ilyen, utánczásra érdemes, értelmes, praktikus tevékenységeket végez.

- A gyermekek által kezdeményezett, képzeletgazdag játékok, amelyek irányított természeti élményszerzéssel és gyakorlati emberi tevékenykedésekkel váltakoznak, az éltető elemei a tanulásnak és fejlődésnek az élet első éveiben. Az egyéni kreativitás magját ebben az időszakban vetik el.

A kisiskolás

- Az iskolai értelemben vett tanítás és tanulás az "iskolaérettség" felmérése alapján kezdődik. Az iskolaérettség megállapításában a gyermek fejlettségi szintjének és szociális érettségének a mutatóit használják és részesítik előnyben az "idoelottség" ("earliness") szemben.
- A tanulási folyamat lényegi jellemzői a ritmus és a folyamatosság, a fantázia, az érdeklődés és az aktív részvétel.
- A tanár és a diákok közötti tanulási kapcsolat folyamatosságának biztosítása érdekében az osztálytanító viseli a fő felelősséget az osztályért az alsó és a középső tagozatban.
- A tanár rendez be az osztályt és a tanulási környezetet azon keresztül, hogy megtervezi, elokészíti és strukturálja az órákat, fejleszti a valódi, hiteles kapcsolatokat az osztályon belül.
- A diákok tanulását és haladását támogatja a tanár által kezdeményezett folyamatos és kontextualizált megfigyelés, a megbeszélés és kiértékelés az adott tananyag és a megteremtett tanulási alkalmak talaján.

A kamasz diák

- Az ifjú emberben az individuális belső érzelmi élet és az identitás mintegy ellensúlyként emelkedik fel az érvelés, a kritikus gondolkodás és a probléma-megoldás iskolázására, ami ekkor, a serdülőkorban esedékes.
- Az oktatás célja, hogy élményszerűen felkészítse az ifjú embert arra, hogy aktív résztvevőjé váljon a társadalomnak, aki folyamatosan tanul, felfedezi a világot és önmagát.
- Az ifjú ember oktatásának alapvető alkotóelemei a racionális, logikus gondolkodás fejlesztése, a szociális és érzelmi tanulásra való képességek erősítése, a gyakorlati foglalkozások lehetőségének biztosítása, és az életre és a miértekre vonatkozó kérdések megfogalmazásának és feltevésének ösztökélése.
- A tanítás és tanulás művészi megközelítését, az érdeklődés és a kérdezés bátorítását potenciális és progresszív hatásoknak tekintjük az ifjú ember életében és oktatásában.
- A tananyagok és a pedagógiai szemlélet törekszik arra, hogy egyensúlyt találjon a tartalmi bőség és a részletes elemzés szempontjai között számos tantárgy és tantervi téma körében.
- Mivel az ifjú emberek 16 éves koruk után "továbbtanulási" szakaszba lépnek, a tanulási folyamatnak és az oktatási gyakorlatnak a kulcselemei a tanulási stílusok, az összefoglalások és a tanulási módszerek különbözőségei lesznek. Ezt ösztönzi és gazdagítja a tantárgyakban folytatott bőséges irányított tanulmányi munka, az önálló projektek és a portfólió munkák, a szakmai gyakorlati munka és szolgálat közösségekben. A tanulás és a fejlődés eme folyamatában az ifjú ember elkezd elsajátítani a megfontolt ítéletalkotás, az öntudatosság, a személyes felelősségvállalás és a belülről vezérelt erkölcsi magatartás képességét.

Alkalmazási területek: tantárgyak és diszciplínák

- A tanítás és tanulás programja egy tananyagokat és tanulási kompetenciákat tartalmazó nemzetközi kerettantervre hivatkozik.
- Minden egyes iskola megfogalmazza saját étosztát, van iskolafejlesztési terve és oktatási programja, beleértve a pedagógiai szándékokról és célokról szóló nyilatkozatot.
- Ahol az megvalósítható, az oktatási programban jellegzetes szaktárgyak - euritmia, formarajz és Bothmer-gimnasztika - játszanak szerepet a tértudatosság, az (ön)bizalom és a kifejezőképesség elmélyítésében és erősítésében.
- Az iskola első évétől magában foglalja az idegennyelv-tanulást.
- A társadalomban létező sokféle technológiai fejlesztés és alkalmazás a tudományágakból - ideértve mind a természet-, mind a társadalomtudományokat - való széles mértékben jelenik meg. A társadalomban elfogadottá vált az IT széleskörű használata. Az IT pedagógiai megközelítése és felhasználása az ifjú emberek életében történelmi, kulturális, társadalmi és technikai változások kontextusába helyeződik. Az informatikai műveltséget fontos szakértelmnek tekintjük a mai világban, hivatalosan a pubertás kortól kezdődően vezetjük be és fejlesztjük.

- A természet világát és a tudományokat változatos megfigyelői és elméleti perspektívából közelítjük.

Tanítás

- A tanítást hivatásnak, a szaktudás egy ösvényének és művészetnek tekintjük.
- A tanárok és a nevelők elvi és gyakorlati Waldorf-pedagógiai szakképzésen vesznek részt.
- Minden kolléga munkálkodik saját személyes és szakmai fejlődésén egyéni és iskolai kutató- és tanulmányi munka révén.
- A tanárokat és nevelőket aktívan ösztönzik arra, hogy kifejlesszék képességüket az önértékelésre, illetve a hatékony tanításhoz szükséges alkotóképességgel és -erővel való feltöltődésre.
- A történetek / mesék szóban történő elmondása és az elkészített anyagok szabad eloadása hathatós eszköz és egyben sajátos kihívás az oktatásban.

A külső kontextus és a közösség

- Az oktatás szemléletmódja rezonál a helyi kultúrára és feltételekre, s az iskolák aktívan részt vesznek saját helyi közösségeikben.
- A tanítási és tanulási program célja, hogy felkészítse az ifjú embereket a megfelelő értékelésekre és vizsgákra, amelyek ahhoz szükségesek, hogy belépjenek az adott ország oktatási rendszerébe a Waldorf-oktatásból való kikerülésük után.
- A kapcsolati tudatosság (relational consciousness) fejlesztése sajátosan jellemző az iskolázás során.
- Az iskolák tanuló közösségek, munka-közösségek és szocio-kulturális szervezetek, ahol a tanárok és a szülők aktívan részt vesznek az iskolai közösség életében, viselik a szétszított szerepeket és végrehajtják a felelősségükből fakadó feladatokat.
- A tanárok és a személyzet tanácsadó testületet alkot, amely az oktatásért és az iskolában folyó tanulás minőségéért napról-napra viseli a szakmai felelősséget.
- Az iskolák és az óvodák olyan igazgatási és vezetési modellre törekuszenek, amely együttműködő (kollaboratív), amelyben a felelőségek és a számon kérhetőség meghatározott, s amelyben átlátható módon osztozik az egész szervezet.

Elfogadta az ECSWE ,
2009. május 10-én, Temesváron

Orjan Retsler

(elnök)

Christopher Clouder

(igazgató)

¹ A pedagógiai szemlélet azon a felfogáson alapszik, hogy minden egyes ember fizikai, érzelmi és kognitív szakaszok egymást követő sorozatán keresztül fejlődik és változik élete folyamán, különösen a gyermekkorban. Az oktatás feladata, hogy megfeleljen a tanulóknak a növekedési és fejlődési változások adott szakaszaiban.

² Salutogenesis - salus, salutis (latin) = egészség + genesis (görög) = eredet, kezdet, származás. A salutogenesis tehát az "egészség eredetét" jelenti, szemben a patogenezis (kórfejlődés) vagy patológia (kórtan) (pathein = szenvedni) hagyományos felfogásával. Az orvostudománynak ez az új paradigmája az USA-ban alakult ki a hatvanas években, de Európában csak a kilencvenes években nyert teret, amikor az egekbe szökö egészségügyi kiadások miatt nagyobb nemzetközi figyelmet váltott ki az "egészség" új koncepciója. (Michaela Glöckler)

³ A kiterjesztett v. átfogó tanulás (extended learning) akkor valósul meg, amikor a tanítás és a tanulás tematikája a számára megadott tárgyon illetve óraidon felül újra a felszínre bukkan vagy folytatódik más órákon vagy időszakokban. Például, a "helyi földrajz" témája kiterjedhet aznap a zene, a festés és az angol órákra, vagy más órákra is a hét során. Elkind (1999) beszél a "kiterjesztett v. átfogó tanulás" koncepciójáról a Waldorf-pedagógia poszt-modern minőségéről szóló értekezésében.

⁴ Ausztria, Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Finnország, Németország, Magyarország, Írország, Olaszország, Luxembourg, Hollandia, Norvégia, Lengyelország, Románia, Oroszország, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Svájc, Ukrajna, Nagy-Britannia